

Motion till riksdagen 2023/24:2702

av **Katarina Luhr m.fl. (MP)**

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

---

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen anvisar anslagen för 2024 inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik enligt förslaget i tabell A i motionen.

Motivering

Anslagsförslag 2024 för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Tusental kronor

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Bostadspolitisk utveckling	85 600	±0
1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	12 500	±0
1:3 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	43 000	±0
1:4 Boverket	294 056	4 695
1:5 Statens geotekniska institut	55 879	568
1:6 Lantmäteriet	758 854	7 267
1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus	840 000	3 200 000
1:8 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	3 710 000	1 000 000
2:1 Konsumentverket	178 972	6 787
2:2 Allmänna reklamationsnämnden	60 511	560
2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	32 351	330
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	7 059	6 500

Ramanslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter	3 124	1 000
99:1 Investeringsstöd för grönt samhällsbygge	±0	3 000 000
99:2 Klimatanpassning av bebyggd miljö	±0	523 000
99:3 Gröna och trygga samhällen	±0	300 000
Summa	6 081 906	8 050 707

Alla har rätt till en bostad, ett tryggt hem. Miljöpartiets bostadspolitik syftar till att alla ska kunna bo bra, och att motverka segregation, hemlöshet och ge en minskad påverkan på miljö och klimat. Bostadsbristen är ett stort problem för både individer och för samhället i stort, och det befintliga bostadsutbudet behöver bättre motsvara befolkningens behov. För att skapa trygga och trevliga områden och minska boendesegregationen vill vi att det byggs blandat med möjligheten att flytta mellan olika boendeformer genom livets olika faser utan att behöva lämna det område man vill bo i. Vi vill att det byggs bostäder som kan efterfrågas av fler och göra det enklare för förstagångsköpare att få tillgång till boende. Den som har för låga inkomster för att efterfråga bostad på marknadens villkor ska få möjlighet till det genom systemet för bostadsbidrag, som behöver utvecklas. Det befintliga beståndet av bostäder skulle kunna utnyttjas mer effektivt genom att vi gör det lättare för människor att flytta till en bostad som passar just dem.

Boverkets bedömningar visar att det behöver tillskapas ca 63 000 bostäder per år i Sverige fram till år 2030 för att motsvara behoven som finns nu och framåt. Dock tyder de flesta prognoser på att tillskottet av nya bostäder fram till 2025 kan bli mindre än hälften av vad som behövs. Boverket prognostiserar att antalet påbörjade bostäder kan rasa från rekordåret 2021 då 71 000 bostäder påbörjades till cirka 20 000 påbörjade bostäder år 2025. Parallellt finns utmaningen att tillskapa bostäder som bostadssökande har råd att bo i.

En bostadsskuld byggs upp samtidigt som många som idag arbetar inom byggsektorn behöver söka sig arbete i någon annan bransch och det kommer vara svårt att växla upp igen när byggsektorn börjar återhämta sig. Det krävs en politik både för att skapa fler hållbara bostäder och boendemiljöer samt för att skapa möjligheter för byggsektorn att bidra till en nödvändig upprustning av våra befintliga miljöer i långsiktiga projekt som gynnar oss alla, som klimatanpassning och energieffektivisering.

Återinför investeringsstödet – bygg mer bostäder för fler människor

Vi vill att det byggs bostäder som kan efterfrågas av fler, inte minst av unga, studenter, äldre och stora familjer. Möjligheten att söka investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande infördes 2016 och utvecklades efter riksdagens beslut om statens budget för 2022. Fram till dess beviljades investeringsstöd till mer än 1 300 projekt, motsvarande sammanlagt närmare 58 800 bostäder, varav 88 procent avsåg hyresbostäder och resten bostäder för studerande.

I en tid då byggtakten kraftigt avstannar, behövs ett fortsatt statligt stöd för att bygga bostäder till fler med särskilt fokus på bra klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Vi vill därför återinföra och utveckla anslag 1:8 Investeringsstöd för anordnande av

hyresbostäder och bostäder för studerande med minimikrav utifrån byggnadernas livscykelerspektiv och en hållbar stadsplanering. Anslaget tillförs en miljard kronor.

Vi vill införa ett startlån för förstagångsköpare och utreda möjligheterna till ett grönt bosparkonto där ett långsiktigt bosparande gynnas. Vi vill också stimulera olika boendelösningar och hållbara renoveringar där exempelvis nya bostäder kan tillskapas i fastigheter som idag inte används för bostadsändamål. Vi lägger sammanlagt 40 miljoner kronor på detta genom att vi omfördelar 20 miljoner kronor från stimulans till småhusplanering till en motsvarande utökad stimulans för omvandlingsåtgärder för detta ändamål inom anslag 1:1 Bostadspolitisk utveckling.

Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet. Service, kommunikationer, kultur och mötesplatser är en förutsättning för att landsbygden ska fungera. Miljöpartiet anser att fokus inom den regionala utvecklingspolitiken bör ligga på att ge Sveriges landsbygder goda förutsättningar som bidrar till en hållbar samhällsutveckling och uppfyllandet av Sveriges miljö- och klimatmål.

I flera kommuner i Sverige, framförallt i norra Sverige, pågår idag en kraftig expansion av hela samhällen som en direkt effekt av flera olika industrisatsningar för att ställa om till ett hållbart samhälle. Berörda kommuner och regioner genomgår en strukturomvandling som kommer att påverka samhället framöver. Dessa gröna industrisatsningar medför ett behov av stora samhällsinvesteringar i skolor, bostäder och annan samhällsservice. Tvärniten i bostadsbyggandet som följt regeringens avskaffande av investeringsstödet och det högre ränteläget hotar nu att dra ned på tempot i den gröna industriomställningen. Hela Sverige har ett intresse av dessa industrisatsningar och att den strukturomvandling de medför blir en framgång. Miljöpartiet ser potentialen för en omställning och utveckling som kan bli en förebild och testbäddar för innovativt och hållbart byggande. Vi avsätter ett riktat investeringsstöd på 3 miljarder kronor i anslag 99:1 Investeringsstöd för grönt samhällsbygge för byggande av bostäder och andra samhällsnyttiga byggnader och infrastruktur i expansiva regioner kopplat till större industrisatsningar. Boverket får i uppdrag att ta fram kriterier för stödet. Vi behåller därför stödet för hållbart samhällsbyggande i anslag 1:4 Boverket på 1,7 miljoner kronor, samt att vi omfördelar 40 miljoner kronor från stimulans till småhusplanering till motsvarande belopp för hållbart samhällsbyggande inom anslag 1:1 Bostadspolitisk utveckling.

Många äldre tillhör en växande grupp som i hög grad äger sitt boende, och som har höga krav på sitt boende men av olika skäl har en bostad som inte är ändamålsenlig för deras behov idag. Genom att bygga bostäder som äldre efterfrågar kan denna grupp få ett bättre boende samtidigt som det frigörs bostäder i det befintliga beståndet för till exempel unga och barnfamiljer. Äldrekollektiv efterfrågas idag i allt högre grad och från statligt håll behöver vi se vilka åtgärder som kan vidtas för att understödja ett bostadsbyggande riktat mot äldre. Med en allt åldrande befolkning är detta en fråga som branschen och det offentliga behöver ta ett större grepp kring.

Vi vill göra en översyn av uppskavsreglerna vid försäljning av bostad i syfte att möjliggöra större rörlighet på bostadsmarknaden och vi vill att det ska vara en bättre balans i de ekonomiska förutsättningarna för dem som bor i ett hyrt eller ett ägt boende.

Ett tryggt hem

Hemlösheten i Sverige måste bort. Vi behöver sänka tröskeln till en god bostad så att fler utifrån egen förmåga klarar av att efterfråga en bostad. Vi behöver också se till att där den enskilde inte har förutsättningarna behöver samhället finnas där. I båda fallen behövs ett nationellt ansvar, det räcker inte med att olika aktörer jobbar vidare på sitt håll. Vi behöver se till att fler kommuner tar sitt bostadsförsörjningsansvar, att boendemodellen ”Bostad först” införs i fler av landets olika kommuner och vill utreda möjligheterna att tillskapa en nationell bostadsstiftelse som förvaltar ett bostadsbestånd i hela landet för dem som idag saknar ett tryggt boende. Vi behöver också tillförlitlig statistik som tydligt visar på hur situationen för hemlösa utvecklas över tid. Vi vill gå vidare med förslagen i SOU 2022:14 Sänk tröskeln till en god bostad och utreda vilka åtgärder som ska genomföras.

Vi vill utreda systemet för boplikt för att människor ska kunna bo kvar på platser med hög turism där husen annars kan bli alltför dyra. Vi vill också att alla kommuner ska erbjuda tillgång till en offentlig bostadsförmedling för att öka möjligheterna för alla att hitta en bostad.

Vi vill tillsätta en utredning för att undersöka hur staten kan stötta överlåtelse, renovering och upprustning av hus som stått tomma eller övergivna under en längre tid på platser där det idag kan vara svårt att finansiera en större upprustning.

Minska klimatpåverkan från byggsektorn

Byggsektorn står för en femtedel av utsläppen av växthusgaser inom Sverige. Vi vill göra det enklare att bygga med återbrukat material och vill se fler hus i trä. För att kraftigt minska klimatpåverkan och användningen av nya naturresurser från byggsektorn vill vi sätta bindande krav på minskade utsläpp från byggnadens hela livstid, det vill säga under byggtid, användning och rivning. Klimatdeklarationer är bra men gränsvärden måste införas omgående och utökas. Rivningar av hela fastigheter behöver minimeras, men när det sker behöver materialet tas till vara. Vi vill att klimatdeklarationer för fastigheter ska utvecklas för att även omfatta rivning och ombyggnation och att material som går att återanvända inte ska få slängas. Vi vill stimulera såväl småskaligt som storskaligt återbruk i byggsektorn och därmed också minska resursslöseriet. För att gynna cirkularitet och återbruk av överblivet byggmaterial och rivningsmaterial vill vi utreda momsfrihet på återbrukade material.

Energieffektivisering av flerbostadshus

För att skydda medborgarna mot höga elkostnader, samtidigt som vi sparar el, råmaterial och klimatutsläpp, är det avgörande med ett långsiktigt arbete för energieffektivisering inom bostads- och fastighetssektorn. Detta behöver prioriteras då ett arbete med att minska energianvändningen även ger ett mer långsiktigt skydd mot internationella prisförändringar samtidigt som pengar och energi sparas kontinuerligt när åtgärden är genomförd. Energieffektivisering av byggnader är samtidigt en prioriterad fråga inom EU. Vi vill därför återinföra ett energieffektiviseringsstöd för flerbostadshus i anslag 1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus. 3,2 miljarder kronor avsätts för ändamålet under 2024.

Vi vill ta fram ett nytt energisparmål för byggnader (bostäder och lokaler) och en nationell handlingsplan för att nå dit. Baserat på de kraftigt fluktuerande elpriserna med ovanligt höga elpriser och den nuvarande elsituationen i Europa ser vi behovet av en kraftfull insats här och nu och vill därför att staten ska betala 60 procent av kostnaden för de åtgärder som genomförs för att spara på energiförbrukningen.

I flera fall har det blivit tydligt att Sveriges miljonprogramsområden både är särskilt energislukande och särskilt känsliga för extremväder som skyfall och värmeböljor, något som bland annat beror på en stor andel hårdgjord mark. Möjligheten att klara av ett förändrat klimat ska inte vara beroende av postnummer. Vi vill därför särskilt prioritera att göra miljonprogram till miljöprogram, där vi både satsar på energi-effektivisering av befintliga byggnader och klimatanpassning för att klara extremväder.

Vi vill utreda hur rotavdraget kan styras mot mer hållbara åtgärder och även vidga målgruppen som kan få ta del av rotavdraget.

Klimatanpassning av bebyggd miljö

Klimatförändringarna medför att samhället måste anpassas till mer extrema väderhändelser. Skyfall och värmeböljor kommer att bli vanligare i framtiden. Därför behöver befintlig bebyggd miljö klimatanpassas. Många olika åtgärder behövs, som förstärkt grönstruktur, hållbar dagvattenhantering, höjdsättning av mark och byggnader, skydd mot översvämningar med mera. Vi vill möjliggöra för olika aktörer, som kommuner, kommunala bostadsbolag, intresseföreningar och privata aktörer, att söka stöd för att klimatanpassa redan bebyggd miljö mot skyfall och värmeböljor för att skydda människors liv och hälsa, viktig infrastruktur, fastigheter och miljö. För att detta ska ske behöver alla Sveriges kommuner kartlägga klimatrelaterade risker (exempelvis skred, ras, översvämning och värmebölja) för människor och infrastruktur för att kunna prioritera var klimatåtgärder behövs och därefter utföra prioriterade åtgärder. För detta behövs både expertstöd och långsiktig finansiering. Vi har ett långsiktigt anslag på 523 miljoner kronor per år i anslag 99:2 Klimatanpassning av bebyggd miljö för såväl utredningar som åtgärder.

En stor utmaning i bebyggd miljö är hantering av stora regnmängder vid skyfall och kostnader för dessa. Flera kommuner har gått före och infört en dagvattentaxa för att kostnaden ska läggas på de som har störst möjlighet att utföra åtgärder. Vi vill därför utreda möjligheten till en obligatorisk kommunal dagvattentaxa och hur en sådan kan utformas på ett rättvist sätt. Vi behöver även tillföra grönska i de stadsmiljöer som idag har en hög andel hårdgjord yta. Vi vill införa en obligatorisk grönytefaktor för den bebyggda miljön.

För att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle är det viktigt att natur och andra grönområden i städer och tätorter ökar och utvecklas. Vi vill återinrätta stödet för gröna och trygga samhällen för att främja stadsgrönska, biologisk mångfald och ekosystemtjänster genom anslaget 99:3 Gröna och trygga samhällen som uppgår till 300 miljoner om året. Syftet är att utveckla gröna, trygga och hälsosamma samhällen samt bidra i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö. Det är en viktig satsning för att även genomföra klimatanpassning av bebyggd miljö samt bygga upp resiliensen i våra ekosystem för att minska effekten av klimatförändringarna. Vi vill stödja skapandet av gröna och trygga samhällen, särskilt i tätbebyggda eller politiskt eftersatta områden. För

oss är det samtidigt viktigt att ge medborgarna större inflytande över vad som kan skapa trygghet i deras bostadsområden.

En grön konsumentpolitik

Flera konsumentmarknader är under snabb omvandling, vilket både ger nya möjligheter för konsumenterna och förändrar konsumenternas förutsättningar. Målet för konsumentpolitiken är en trygg och väl fungerande konsumentmarknad och en ekonomiskt och ekologiskt hållbar konsumtion inom planetens gränser. Det ska vara lätt att göra rätt.

En mer hållbar konsumtion ska främjas där miljömässigt bättre produkter och deras leveranser blir enklare att välja och planerat åldrande, där produkten är gjord för att bli oanvändbar i förtid, motverkas. Vi vill därför utreda möjligheten att införa en standard där tillverkare/återförsäljare redovisar förväntad livslängd och förväntad servicekostnad på konsumentprodukter.

Vi anser att fler produkter behöver en tydligare klimatmärkning för att underlätta för konsumenterna och ett tydligt regelverk för vad som ska få kallas klimatkompenserat. Kända certifierade miljömärkningar som den nordiska miljömärkningen Svanen har en viktig roll att spela för att underlätta för konsumenterna. Vi anslår 1 miljon kronor utöver regeringen i anslag 2:5 Bidrag till miljömärkning av produkter.

För att ge människor möjlighet att välja ett mer klimatsmart resande behöver kollektiva resesätt som exempelvis tåg bli enklare att välja. Vi anser att man behöver införa krav på anslutning till en gemensam konkurrensneutral biljettförsäljningsplattform för kollektivtrafikresenärer för en ökad tillgång till biljetter från alla olika utförare.

I en lågkonjunktur, när kostnaderna för boende och livsmedel stiger, ökar samtidigt risken för hög belåning och överskuldssättning. Skuldproblem har inte bara stora konsekvenser för den skuldsatte och dennes närstående utan även samhällsekonomiska konsekvenser. Vi vill att skyddet för enskilda individer på kreditmarknaden ska stärkas.

Allt mer komplexa marknader riskerar dessutom att ytterligare öka konsumenternas informationsunderläge, vilket inte minst kan skada mer utsatta grupper av konsumenterna. När marknaden för konsumenterna breddas och blir mer individuell och global genom ökade möjligheter att handla från alla delar av jorden blir valfriheten större, men det kan samtidigt bli svårare att välja rätt, inte minst på en ökande digital marknad. Det är också tydligt att tillräckliga resurser saknas hos Konsumentverket för att följa upp konsumentproblem på den digitala marknaden. Det kan röra sig om allt ifrån rena bedrägerier till marknadsföring mot barn eller svårigheter att komma i kontakt med en ansvarig när något gått fel. Även detta arbete behöver förstärkas och Konsumentverket får i vår budget ytterligare 5 miljoner kronor för att kunna stärka detta arbete, anslag 2:1 Konsumentverket.

Genom att motverka osunda affärsmetoder och stärka konsumenterna med lagstadgade rättigheter och konsumentstöd kan konsumentpolitiken förbättras. Lagstiftningen mot så kallad greenwashing och kommunikation runt klimatkompenserade produkter och tjänster behöver stärkas och reklam och marknadsföring för miljö- och klimatskadande verksamhet eller med sexistiska undertoner behöver regleras. Detta behöver utredas.

Vi motsätter oss att anslag 2:4 Åtgärder på konsumentområdet avskaffas. Det är angeläget att det civila samhällets organisationer fortsatt ges möjlighet att främja konsumenternas intressen samt bidra till standardiseringsarbeten.

Vi anser att reklamationsrätten ska följa varan istället för att stanna hos den ursprungliga köparen, samt att det ska vara enklare och mer lönsamt att reparera sina varor. Vi vill återigen sänka momsen på vissa reparationer från 12 till 6 procent.

Vattenkraft

För att Sverige ska kunna uppnå EU:s direktiv för god vattenstatus så behöver arbetet med vattenåtgärder öka och skalas upp. Många åtgärder behöver genomföras varav miljöanpassningen av Sveriges befintliga vattenkraft är en viktig åtgärd. Det är därför av vikt att arbetet med Nationell plan för omprövning av vattenkraft som antogs av regeringen 2020 fortsätter. Planen är utformad för att ge en nationell helhetssyn i frågan om att verksamheterna ska förses med moderna miljövillkor på ett samordnat sätt med största möjliga nytta för vattenmiljön och för nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel.

Katarina Luhr (MP)

Daniel Helldén (MP)

Rebecka Le Moine (MP)

Elin Söderberg (MP)

Linus Lakso (MP)

Emma Nohrén (MP)